

34817 - شىرىكنىڭ ھەقىقى مەنىسى نىمە ؟ ئۇنىڭ تۈرلىرىچۇ؟

سۇئال

مەن دائىم **بۇ چوڭ شىرىك ، بۇ كىچىك شىرىك** دىگەننى ئوقۇيمەن . بۇ ئىككىسىنىڭ ئارىسىدىكى پەرىقنى چۈشەندۈرۈپ قويالامسىز ؟

تەپسىلى جاۋاب

مەدھىيە ئاللاھقا بولسۇن .

ئەڭ مۇھىم ۋاجىپلارنىڭ بىرى شىرىكنىڭ مەنىسىنى ، ئۇنىڭ خەتىرىنى ھەمدە ئۇنىڭ ھەرخىل تۈرلىرىنى بىلىش ، شۇندا بىزنىڭ تەۋھىدىمىز(ئاللاھنىڭ بىرلىكىگە ئىشىنىش) ۋە ئىسلامىمىز مۇكەممەل بولىدۇ ، ھەمدە ئەقىدىمىز ساغلام بولىدۇ . بىز دەيمىز - ئاللاھ كۈچ - قۇۋۋەتنىڭ مەنبىيى ھەمدە توغرا يول ئۇنىڭدىن كىلىدۇ :

بىلىڭكى ، ئاللاھ سىزنى يىتەكلىسۇن ، شىرىك دىگەن بۇ سۆزنىڭ مەنىسى ھەمرا تۇتۇش ، شىرىك قىلىش دىگەنلىك ، يەنى ، بىر ئادەمنى يەنە بىر ئادەمنىڭ شىرىكى دەپ قاراش . ئەرەبچىدە [ئەشرەكە بەينەھۇما(ئۇ ئۇلارغا بىرلىكتە قېتىلدى)] ئۇلارنى باراۋەر ھالەتتىكى ئىككەيلەن دەپ قارىغاندا دىيلىدۇ ؛ ياكى [ئەشرەكە فىي ئەمرىھى غەيرەھ (ئۇ باشقا بىرىنى ئۇنىڭ ئىشىغا باشلاپ كىردى)] ئۇ ئىككى ئادەمنى ئۇنىڭغا ئارلاشتۇرغاندا دىيلىدۇ .

ئىسلام ئاتالغۇسىدا ، ئاللاھنىڭ پەرۋەردىگارلىق ، ئىبادەت ياكى ئۇنىڭ ئىسىم - سۈپەتلىرىدە شىرىكى ياكى تەڭدىشى بار دەپ قاراشتۇر .

تەڭداش بولسا ئوخشىشى ياكى تەڭ ئورۇنداش دىگەنلىك . شۇڭلاشقا ئاللاھ ئۆزىگە تەڭداشلارنى پەيدا قىلىشتىن چەكلىگەن ھەمدە ئۇلارنى ئاللاھنىڭ ئورنىدا ياكى سىرتىدا ئىلاھ قىلىۋالغۇچىلارنى قۇرئاننىڭ نۇرغۇن ئايەتلىرىدە سۆككەن . ئاللاھ دەيدۇ :
ئاندىن سىلەر بىلىپ تۇرۇپ ئاللاھقا تەڭداشلارنى پەيدا قىلماڭلار [ئىنەك (بەقەرە): 22]

« ئۇلار (كىشىلەرنى) اللە نىڭ يولىدىن (يەنى ئىسلام دىنىدىن) ئازدۇرۇش ئۈچۈن ، اللە غا تەڭداشلارنى پەيدا قىلىۋالدى . ئۇلارغا :
(دۇنيانىڭ نېمەتلىرىدىن) بەھرىمەن بولۇڭلار ، شۈبھىسىزكى ، سىلەرنىڭ بارىدىغان جايىڭلار دوزاختۇر دېگەن . » [ئىبراھىم : 30]

بىر ھەدىستە پەيغەمبەر(ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن)مۇنداق دىگەن : **كىمكى ئاللاھنىڭ تەڭدىشى بار دەپ دەۋا قىلىپ ئۆلىدىكەن ، دوزاخقا كىرىدۇ .** (بۇخارىي 4497 ، مۇسلىم 92 ، نەقىل قىلغان .)
شىرىكنىڭ تۈرلىرى :

قۇرئان ۋە ھەدىس تېكىستلىرى شۇنى كۆرسىتىدۇكى ، شىرىك پەيدا قىلىش ھەمدە ئاللاھقا تەڭداشلارنى مەنسۇپ قىلىش بەزىدە

ئادەمنى ئىسلام يولىدىن چىقىرىۋېتىدۇ ، بەزىدە ئۇنداق ئەمەس . شۇڭلاشقا ئالىملار شىركنى چوڭ شىرك ۋە كىچىك شىرك دەپ ئىككىگە بۆلدى . تۆۋەندە ھەربىر تۈرنىڭ قىسقىچە بايانى بار :

1- چوڭ شىرك

بۇنىڭ مەنىسى : ئاللاھتىن باشقا بىرىگە پەقەت ئاللاھقىلا مەنسۇپ بىر نەرسىنى مەنسۇپ قىلىش ، مەسىلەن ، پەرۋەردىگارىلىق ، ئىلاھلىق ھەمدە ئىلاھى ئىسىم - سۈپەتلەر .

شىركنىڭ بۇ تۈرى بەزىدە ئاشكارا بولىدۇ ، مەسىلەن ، بۇتلارغا ، قەبرىلەرگە ياكى ئۆلۈكلەرگە ، ياكى يوقلارغا ئىبادەت قىلغۇچىلارنىڭ شىركى .

ياكى ئۇ بەزىدە يۇشۇرۇن بولىدۇ ، مەسىلەن ، ئىشەنچسىز ئاللاھتىن باشقا ئىلاھلارغا قويغۇچىلار ، ياكى مۇناپىقلارنىڭ شىرك قىلىشى ۋە كاپىرلىقى . گەرچە ئۇلارنىڭ شىرك قىلىشى ئۇلارنى ئىسلام يولىدىن چىقىرىۋەتسىمۇ ، ئۇلارنىڭ دوزاختا مەڭگۈ قالىدىغانلىقىنى ئۇقتۇرسىمۇ ، بۇ يۇشۇرۇن شىرك . چۈنكى ئۇلار تاشقى جەھەتتە ئىسلام بىلەن كۆرىنىدۇ ھەمدە ئۆزىنىڭ كاپىرلىقى ۋە شىرك قىلمىشىنى يۇشۇرىدۇ ، شۇڭا ئۇلار ئاشكارا مۇشرك بولماستىن ، يۇشۇرۇن مۇشرك . شىرك بەزىدە ئىتىقاد جەھەتتە بولىدۇ :

مەسىلەن : ئاللاھ بىلەن بىللە باشقا ياراتقۇچى ، تىرىلدۈرگۈچى ۋە جان ئالغۇچى ، كائىناتنىڭ ئىشلىرىنى باشقۇرغۇچى ۋە ھۆكۈمرانلىق قىلغۇچى بار دەپ ئىتىقاد قىلىش .

ياكى ئاللاھتىن باشقا مۇتلەق بويسۇنىلىدىغان بىرسى بار دەپ ئىتىقاد قىلىش ، شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئۇ ئۆزى خالاپ رۇخسەت قىلغان ۋە چەكلىگەن نەرسىلەردە ئۇنىڭغا بويسۇنىدۇ ، گەرچە ئۇ نەرسە پەيغەمبەرلەرنىڭ دىنىغا زىت بولسىمۇ .

ياكى ئۇلار مۇھەببەت ۋە ئۇلۇغلاشتا ، مەخلۇقاتلارنى ئاللاھنى سۆيگەندەك سۆيۈپ باشقىلارنى ئاللاھقا شىرك قىلىدۇ . بۇ ئاللاھ كەچۈرمەيدىغان شىركنىڭ بىر تۈرى ، ھەمدە ئۇ ئاللاھ ئېيتقان بىر شىرك :

بەزى ئادەملەر اللە دىن غەيرىلەرنى (يەنى بۇتلارنى) اللە غا شېرىك قىلىۋالىدۇ، ئۇلارنى (مۇمىنلەرنىڭ) اللە نى دوست تۇتىشىدەك دوست تۇتىدۇ (يەنى ئۇلۇغلايدۇ ۋە ئۇلارغا بويسۇنىدۇ). [ئىنەك : 165]

ياكى ئاللاھقا ئوخشاش كۆرۈنمەسلەر (غەيبىلەر) نى بىلگۈچىلەر بار دەپ ئىتىقاد قىلىش . بۇ توغرىدىن بۇرالىغان مەزھەپلەرنىڭ ئارىسىدا ناھايىتى كۆپ ئۇچرايدۇ . مەسىلەن ، رافىزىلەر ، ئىنتايىن سوپىلار ، ۋە ئومۇمەن جەھەتتىن باتىنىيەلەر . رافىزىلەر ئىماملىرىنى كۆرۈنمەسلەرنى بىلىدۇ دەپ ئىتىقاد قىلىدۇ ، ھەمدە باتىنىيەلەر ۋە سۇپىلار ئەۋلىيالرى (مۇقەددەس كىشى) قاتارلىقلاردا ھەققىدە شۇنىڭغا ئوخشاش ئىتىقاد قىلىدۇ . ۋە يەنە پەقەت ئاللاھقىلا لايىق كىلىدىغان ھالەتتە رەھىم - شەپقەت قىلغۇچى بار ، ئۇ ئاللاھقا ئوخشاش رەھىم - شەپقەت كۆرسىتىدۇ ھەمدە ئىبادەت قىلغۇچىلارنىڭ گۇناھلىرىنى كەچۈرىدۇ ، ئۇلارنىڭ يامان قىلمىشلىرىدىن ئۆتىدۇ دەپ ئىتىقاد قىلىش .

شىرك بەزىدە سۆزلەردە بولىدۇ :

مەسىلەن ، ئاللاھتىن باشقا بىرىگە دۇئا قىلىدىغانلار ، ياكى ياردەم تەلەپ قىلىدىغانلار ، ئاللاھتىن باشقا ھېچكىم باشقۇرالمىدىغان ئىشلاردا باشقىلاردىن پاناھلىق تىلەش ، چاقىرىلغۇچى (دۇئا قىلىنغۇچى) مەيلى پەيغەمبەر ، ئەۋلىيا (ئۇلۇغ

كىشى) ، پەرىشتە ياكى بىر جىن ياكى باشقا بىر مەخلۇق بولسۇن . بۇ ئادەمنى ئىسلام يولىدىن چىقىرىۋېتىدىغان چوڭ شىركنىڭ بىر تۈرى .

ياكى مەسىلەن ، دىنى مەسخىرە قىلغۇچىلار ياكى ئاللاھنى ئۇنىڭ مەخلۇقاتلىرىغا ئوخشاشتۇرۇپ چىلار ، ياكى ئاللاھتىن بۆلەك يەنە بىر ياراتقۇچى ، ياكى رىزىق بەرگۈچى ياكى تىزگىنلەپ تۇرغۇچى بار دىگۈچىلەرگە ئوخشاش .
شىرىك بەزىدە ئىش-ھەرىكەتلەردە بولىدۇ :

مەسىلەن ، ئاللاھتىن بۆلەك بىرنەرسىگە قۇربانلىق قىلغۇچىلار ، ناماز ئوقۇغۇچىلار ياكى سەجدە قىلغۇچىلار ، ياكى ئاللاھنىڭ بەلگىلىمىلىرىنىڭ ئورنىغا قانۇنلارنى تۇرغۇزغۇچىلار ھەمدە بۇ قانۇننى كىشىلەر ھۆكۈم قىلغاندا جەزمەن ئاساسلىنىشقا تىگىشلىك قىلغۇچىلار ؛ ياكى كاپىرلارنى يۆلەيدىغان ھەمدە مۇئىمىنلەرگە قارشى ئۇلارغا ياردەم بەرگۈچى ھەمدە باشقا ئىيماننىڭ ئاساسى مەنىسىگە زىت كىلىدىغان ھەمدە ئادەمنى ئىسلام يولىدىن چىقىرىۋېتىدىغان ئىش-ھەرىكەتلەرگە ئوخشاش .
ئاللاھتىن بىزنى ئامان-ئىسەن قىلىشىنى سورايمىز .

2- كىچىك شىرىك

بۇ چوڭ شىرىككە ئايرىدىغان ھەرقانداق نەرسىنى ، ياكى تېكىستلەردە شىرىك بولىدۇ دەپ بايان قىلىنغان ، بىراق چوڭ شىرىك بولۇش دائىرىسىگە يەتمىگەن ھەرقانداق نەرسىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ .
بۇ ئادەتتە ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ :

1_ ئاساسى يوق ھەمدە ئاللاھ رۇخسەت قىلمىغان ئۇسۇللارغا ھىسسىيات جەھەتتىن باغلىنىش ، مەسىلەن ، قول ۋە مارجان قاتارلىقلارنى قوغدايدۇ ياكى يامان كۆزلەردىن ساقلايدۇ دىگەن ئاساستا ئېسىش . بىراق ئاللاھ ئۇلارنى يا شەرىئەتتە ياكى كائىناتنىڭ قانۇنىيىتىدە ئۇنداق قوغدىنىشنىڭ ئۇسۇللىرى قىلمىغان .

[تەرجىماننىڭ ئىزاھاتى : قول دىگەن سۆز مىتال ، ساپال قاتارلىقلاردىن ياسالغان ، ئادەتتە يېشىل ياكى كۆكۈش كىلىدىغان نەرسىلەر بولۇپ ، بىر قىسىم كىشىلەر ئۆزىنىڭ خاتا ئەقىدىسى بويىچە يامان كۆزدىن ساقلايدۇ دەپ ئېسىۋالىدۇ]

3- بەزى ئادەم ۋە نەرسىلەرنى پەرۋەردىگارلىققا كۆتۈرۈۋەتمەيدىغان دەرىجىدە ئۇلۇغلاش ، مەسىلەن ، ئاللاتىن بۆلەك مەلۇم بىر نەرسە بىلەن قەسەم قىلىش ، ياكى ، **ئاللاھ ۋە پالانى بولمىغان بولسا** دىگەنگە ئوخشاش سۆزلەرنى قىلىش .

ئالىملار شەرىئەت تېكىستلىرىدە شىرىك تىلغا ئېلىنغاندا ، چوڭ شىرىكنى كىچىك شىرىكتىن پەرىقلەندۈرۈشكە كۆرسەتمىلەرنى بەلگىلىدى ، بۇ كۆرسەتمىلەر تۆۋەندىكىچە :

(1) - پەيغەمبەر (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) بۇ ئىش-ھەرىكەتنى قىلىش كىچىك شىرىك بولىدۇ دەپ

ئوچۇق بايان قىلغان بولسا ، مەسىلەن ، [المسند(27742)] دە نەقىل قىلىندىكى ، مەھمۇد بىن لەبىد مۇنداق دىگەن : پەيغەمبەر (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن)مۇنداق دىگەن : **مەن سىلەر ئۈچۈن ئەڭ قورقىدىغان نەرسە - كىچىك شىرىك** .

ئۇلار : ئى ئاللاھ ئەلچىسى ، كىچىك شىرىك دىگەن نىمە ؟، دىدى . ئۇ : **كۆز-كۆز قىلىش (رىياخورلۇق قىلىش) ، ئاللاھ**

كىشىلەر ئىش-ھەرىكەتلىرىگە جاۋاب قايتۇرلىدىغان كۈندە مۇنداق دەيدۇ : سىلەر بۇدۇنيادا ئىش-ھەرىكەتلىرىڭلارنى كۆز-كۆز

قىلغان كىشىلەرنىڭ قېشىغا بىرىڭلار ، ھەمدە ئۇلارنىڭ قېشىدا نىمە مۇكاپات بارلىقىنى كۆرۈڭلار . ، دىدى . [ئەلبانىي] السلسلە الصحيحة(951)] دە توغرا ھەدىس دەپ تۈرگە ئايرىدى .

(2) - شىرىك سۆزى قۇرئان ۋە ھەدىس تېكىستلىرىدە ئىنىق بولمىغان شەكىلدە كەلسە ، بۇ ئادەتتە كىچىك شىرىكنى كۆرسىتىدۇ ، ھەمدە بۇنىڭ مىساللىرى ناھايىتى كۆپ . مەسىلەن ، پەيغەمبەر (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) مۇنداق دىگەن : **ئەپسۇنلار ، تۇمارلار ۋە مۇھەببەت ئەپسۇنلىرى - شىرىك** . [ئەبۇ داۋۇت نەقىل قىلغان ، 3883 ؛ ئەلبانىي] السلسلە الصحيحة(331)] دە توغرا ھەدىس دەپ تۈرگە ئايرىدى .

بۇ يەردىكى شىرىكتىن دىمەكچى بولغىنى - چوڭ شىرىك بولماستىن ، كىچىك شىرىك .

تۇمارلار بولسا بالىلارغا ئېسىپ قويۇلدىغان كۆكۈش مارجانغا ئوخشاش نەرسىلەر بولۇپ ئۇلار بۇ نەرسىلەر ئۇلارنى يامان كۆزدىن قوغدايدۇ دەپ بىلجىرىلىشىدۇ .

مۇھەببەت ئەپسۇنلىرى بولسا ، ئۇلار قىلىدىغان بىر خىل ئىش بولۇپ ، بۇ بىر ئايالنى ئېرىگە ھەمدە ئەرنى ئايالىغا ئامراق قىلىدۇ دەپ بىلجىرىلىشىدۇ .

(3) - ئەگەر ساھابىلار شەرىئەت تېكىستلىرىدىن بۇ يەردىكى شىرىكتىن دىمەكچى بولغىنى چوڭ شىرىك ئەمەس ، بەلكى كىچىك شىرىك دەپ چۈشەنگەن بولسا . شەكسىزكى ساھابىلارنىڭ چۈشەنچىسى نەزەرگە ئېلىنىدۇ ، چۈنكى ئۇلار ئاللاھنىڭ دىنى ھەققىدە ئەڭ بىلىملىك ھەمدە قانۇن تۇرغۇزغۇچىنىڭ دىمەكچى بولغىنىنى ئەڭ چۈشىنىدىغان كىشىلەردۇر . مەسىلەن ، ئەبۇ داۋۇت (3910) ئىبنى مەسئۇدىتىن نەقىل قىلىدۇكى ، پەيغەمبەر (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) : **پال - شىرىك ، پال - شىرىك** دەپ ئۈچ قىتىم دىدى ، بىزنىڭ ئارىمىزدا بولۇپ قالسا ، ئاللاھ ئۇنى تەۋەككۈل (ئىشەنچسىزلىك ئاللاھقا قويۇش) ئارقىلىق ئۇنىڭدىن يوقىتىدۇ . **بىزنىڭ ئارىمىزدا بولۇپ قالسا** دىگەن بۇ سۆز ، داڭلىق ھەدىسشۇناسلارنىڭ شەرھىلىگىنى بويىچە ، ئىبنى مەسئۇدىنىڭ سۆزىدۇر . بۇ ئىبنى مەسئۇدىنىڭ ئۇنى كىچىك شىرىك دەپ چۈشەنگەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ ، چۈنكى ئۇ ، **بىزنىڭ ئارىمىزدا چوڭ شىرىككە چۈشۈپ قالغۇچى بولۇپ قالسا** دەپ دىيەلمەيتتى . ئۇنىڭ ئۈستىگە ، ئاللاھ چوڭ شىرىكنى تەۋەككۈل بىلەن يوقىتىۋەتمەيدۇ ، بەلكى ئۇ ئۇنىڭدىن تەۋبە قىلىشى لازىم .

(4) - ئەگەر پەيغەمبەر (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) شىرىك ياكى كاپىرلىق سۆزىنى ئۇنىڭ دىمەكچى بولغىنى چوڭ بولماستىن بەلكى كىچىكىنى كۆرسىتىدىغان ئۇسۇلدا شەرھىلىگەن بولسا . مەسىلەن ، بۇخارىي(1038) ، مۇسلىم(74) تە نەقىل قىلدىكى ، زەيد بن خالىد جۇھەنىي مۇنداق دىگەن : ئاللاھ ئەلچىسى (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) ھۇدەيبىيەدە كېچىدىكى يامغۇردىن كىيىن بىزگە بامدات نامىزدا ئىماملىق قىلدى . پەيغەمبەر (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) نامازنى تۈگەتكەندىن كىيىن ، يۈزىنى كىشىلەرگە قىلدى ھەمدە ئۇلارغا مۇنداق دىدى : **پەرۋەردىگار بىڭلارنىڭ نىمە دىگەنلىكىنى بىلەمسىلەر؟** . ئۇلار: ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ ئەلچىسى ياخشى بىلىدۇ ، دىدى . ئۇ مۇنداق دىدى : « بۈگۈن سەھەر بەندىلىرىمنىڭ بىر قىسمى ماڭا ئىشەنگۈچى (مۇئىمن) بولدى ، بىر قىسمى ئىنكار قىلغۇچى (كاپىر) بولدى . ئاللاھنىڭ پەزىلى - كەرىمى ۋە مېھرىبانلىقى بىلەن بىزگە يامغۇر بىرىلدى دىگۈچى بولسا ماڭا ئىشەنگۈچى (مۇئىمن) ، يۇلتۇزلارنى ئىنكار قىلغۇچى (كاپىر) ؛ ھەمدە بىزگە پالانى - پالانى يۇلتۇز بىلەن يامغۇر بىرىلدى دىگۈچى بولسا مېنى ئىنكار

قىلغۇچى(كاپىر) ، يۇلتۇزلارغا ئىشەنگۈچى(مۇئىمىن) .»

بۇ يەردىكى **كاپىرلىق** دىگەن سۆزنىڭ تەپسىرى ئەبۇ ھۇرەيرىدىن نەقىل قىلىنغان يەنە بىر نەقىلدە بىرىلگەن بولۇپ ، مۇنداق دىيىلگەن : ئاللاھ ئەلچىسى(ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن)مۇنداق دىگەن : « سىلەر پەرۋەردىگارنىڭ نىمە دىگەنلىكىنى بىلمىدىڭلارمۇ؟

ئۇ مۇنداق دىدى : مەن بەندىلىرىمگە نىئەت بەرسەملا ، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا بىر گۇرۇپپا ئۇ سەۋەپلىك كاپىر بولدى ، چۈنكى ئۇلار ئىشلارنى يۇلتۇزلارغا باغلايدۇ ، ئۇلارغا مەنسۇپ قىلىدۇ . « بۇ شۇنى چۈشەندۈرىدۇكى ، بىر ئادەم يامغۇرنىڭ يېغىشىنى يۇلتۇزلار ئۇنى ياغدۇرغان دەپ ئىتىقاد قىلىپ ، ئۇنى ئۇلارغا مەنسۇپ قىلسا - ئەمەلىيەتتە ئاللاھ يۇلتۇزلارنى يامغۇر ياغدۇرۇشنىڭ سەۋەبى قىلمىغان تۇرسا - ئۇنىڭ كاپىرلىقى ئاللاھنىڭ نىئەتىگە تۈزكۈرلۈك قىلىشنىڭ بىر تۈرىدۇر . ھەممىگە مەلۇمكى ، ئاللاھنىڭ نىئەتىگە تۈزكۈرلۈك قىلىش - كىچىك كاپىرلىق . بىراق بىر ئادەم يۇلتۇزلار كائىناتنى تىزگىنلەپ تۇرىۋاتىدۇ ھەمدە ئۇلار يامغۇر ياغدۇرىدىغانلاردۇر دەپ ئىتىقاد قىلسا ئۇنداقتا بۇ - چوڭ شىرك . كىچىك شىرك بەزىدە تاشقى ئىش - ھەرىكەتلەردە بولىدۇ ، مەسىلەن ، تىلتۇمار ، يىپ ، قاتارلىقلارنى ئېسىۋېلىشقا ئوخشاش ئىش - ھەرىكەت ۋە سۆزلەرگە ئوخشاش . ئۇ بەزىدە يۇشۇرۇن بولىدۇ ، ئازراق كۆز - كۆز قىلىشقا ئوخشاش . شۇنىڭدەك ، ئۇ بەزىدە ئىتىقادتا بولىدۇ :

مەسىلەن ، مەلۇم بىر نەرسە پايدا ئېلىپ كىلىدۇ ، ياكى زىياندىن ساقلايدۇ دەپ ئىتىقاد قىلىش ، ھالبۇكى ئاللاھ ئۇنى ئۇنداق قىلمىغان بولسىمۇ ؛ ياكى مەلۇم بىر نەرسىدە بەركەت بار دەپ ئىتىقاد قىلىش ، ھالبۇكى ئاللاھ ئۇنى ئۇنداق قىلمىغان بولسىمۇ . ئۇ بەزىدە سۆزلەردە بولىدۇ :

مەسىلەن ، ئۇلارنىڭ يۇلتۇزلار مۇستەقىل ھالدا يامغۇر ياغدۇرىدۇ دەپ ئىتىقاد قىلماستىن : بىزگە پالانى - پالانى يۇلتۇز بىلەن يامغۇر بىرىلدى دېيىشى ؛ ياكى ئاللاھتىن باشقا قەسەم قىلىنغۇچى مەلۇم بىر نەرسىنى ئۇلۇغ دەپ ئىتىقاد قىلماستىن ياكى ئۇنى ئاللاھ بىلەن تەڭ دەپ قارىماستىن قەسەم قىلىش ؛ ياكى **ئاللاھ ۋە سەن خالىغان نەرسە** قاتارلىقلارنى دېيىش . ئۇ بەزىدە ئىش - ھەرىكەتلەردە بولىدۇ :

مەسىلەن ، زىياندىن ساقلىنىش ياكى توسۇش ئۈچۈن تۇمار ياكى يىپ ئېسىش ، چۈنكىمەيلى شەرىئەتتە بولسۇن ، ياكى كائىناتنىڭ قانۇنىيىتىدە بولسۇن ئاللاھ ئۇنداق قىلمىغان بىر نەرسىگە كۈچ - قۇۋۋەتنى مەنسۇپ قىلغۇچى ھەرقانداق ئادەم ئاللاھقا بىرنەرسىنى شىرك قىلغۇچىدۇر . ۋە شۇنىڭدەك ، مەلۇم ئاللاھ ئۇنىڭدا بەركەت پەيدا قىلمىغان بىرسىدىن بەركەت ئىزدەپ ئۇنى تۇتۇش ، مەسىلەن ، مەسچىتلەرنىڭ ئىشىكلىرىنى سۆيۈش ، ئۇنىڭ بوسۇغۇلىرىنى سىلاش ، ئۇنىڭ توپىسىدىن شىپالىق ئىزدەش ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش ئىشلار .

بۇ شىركنىڭ چوڭ ۋە كىچىك قىسمىغا قىسقىغىنە نەزەر . بىز بۇ قىسقا جاۋاب بىلەن تەپسىلىي توختۇلۇشقا ئامالسىز بىز . خۇلاسە :

مۇسۇلمان قىلىشقا تىگىشلىك ئىش بولسا كىچىك ھەم چوڭ شىرىكتىن ساقلىنىش . ئەڭ چوڭ گۇناھ بولسا شىرىك ھەمدە ئاللاھنىڭ بىردىنبىر ھەق-ھوقۇقىغا تاجاۋۇز قىلىش ، ئۇ بولسا ئۇنىڭغا بىرنەرسىنى شىرىك قىلماستىن ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىش ، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىش .

شۇڭلاشقا ئاللاھ مۇشۇرىكلارنى دوزاخقا مەڭگۈ قىلىشقا بەلگىلىدى ھەمدە ئۇلارنى كەچۈرمەيدىغانلىقىنى ئىيىتى ، ھەمدە ئاللاھ جەننەتنى ئۇلارغا ھارام قىلدى ، ئاللاھ دەيدۇ :

اللہ ھەقىقەتەن اللہ غا شېرىك كەلتۈرۈش گۇناھىنى مەغپىرەت قىلمايدۇ، خالىغان ئادەمنىڭ ئۇنىڭدىن باشقا گۇناھىنى

مەغپىرەت قىلىدۇ. كىمكى اللہ غا شېرىك كەلتۈرىدىكەن، چوڭ گۇناھ قىلغان بولىدۇ . [ئاياللار : 48]

« شۇبھىسىزكى، اللہ مەرىيەمنىڭ ئوغلى ئىسادۇر، دېگۈچىلەر كاپىر بولدى، ئىسا: ئى بەنى ئىسرائىل! مېنىڭ پەرۋەردىگارم ۋە سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارلىرى بولغان اللہ غا ئىبادەت قىلىڭلار، كىمكى اللہ غا شېرىك كەلتۈرىدىكەن (يەنى اللہ دىن غەيرىگە ئىلاھ دەپ ئېتىقاد قىلىدىكەن)، اللہ ئۇنىڭغا جەننەتنى ھارام قىلىدۇ، ئۇنىڭ جايى دوزاخ بولىدۇ، زالىملارغا ھېچبىر مەدەتكار (يەنى اللہ نىڭ ئازابىدىن قۇتۇلدۇرغۇچى) بولمايدۇ دېدى .»

[داستىخان : 72]

ھەرقانداق دانا ، دىيانەتلىك ئادەم ئۆزىگە شىرىكتىن ئەنسىرەيدۇ ھەمدە شىرىكتىن ساقلىنىشنى تىلەپ پەرۋەردىگارغا يۈزلىنىدۇ ، خەلىل ئىبراھىمنىڭ ئىيتىقىندەك :

مېنى ۋە مېنىڭ ئەۋلادلىرىمنى بۇتلارغا چوقۇنۇشتىن يىراق قىلغىن .

[ئىبراھىم : 35]

شۇڭا سەممىي ئىشەنگۈچىنىڭ شىرىكتىن ئەنسىرىشى ئۇنىڭ، پەرۋەردىگارنىڭ ئۇنى ئۇنىڭدىن ساقلىشىغا ھىرىسمەن بولغىنىدەك كۈچىشى كىرەك ، ھەمدە پەيغەمبەر(ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن)ھەمردەلىرىغا ئۈگەتكەن كۆپ دۇئالارنى قىلىشى كىرەك ، ئۇ ئۇلارغا مۇنداق دىگەن : « سىلەرنىڭ ئاراڭلاردىكى شىرىك چۈمۈلىنىڭ قەدىمىدىنمۇ يۇشۇرۇن بولىدۇ ، بىراق مەن سىلەرگە بىر نەرسە ئۆگىتىمەن ، ئەگەر سىلەر ئۇنى قىلساڭلار چوڭ ۋە كىچىك شىرىكنىڭ ھەر ئىككىلىسى سىلەردىن نىرى قىلىنىدۇ . ئى ئاللاھ ، ھەرقانداق بىر نەرسىنى بىلىپ تۇرۇپ ساڭا شىرىك قىلىپ قويۇشتا سېنىڭدىن پاناھلىق تىلەيمەن ، ھەمدە مەن بىلىمگەنلىرىمگە كەچۈرۈمىڭنى سورايمەن . دەڭلار .» ئەلبانىي [صحیح الجامع (37319)]دە توغرا ھەدىس دەپ تۈرگە ئايرىغان .

يۇقارقىسى بولسا چوڭ ۋە كىچىك شىرىكنى پەرىقلەندۈرۈش ، ئۇلارنى تونۇش ۋە ئۇنىڭ تۈرلىرىنىڭ بايانى .

ئەمدى ھۆكۈم جەھەتتە ئۇلارنىڭ پەرقى :

چوڭ شىرىك بىر ئادەمنى ئىسلام يولىدىن چىقىرىۋىتىدۇ ، شۇڭا بۇنى قىلغۇچى ئىسلامدىن چىققۇچى ، ۋە ئۇنىڭدىن يانغۇچى دەپ ھۆكۈم قىلىنىدۇ ، شۇڭا ئۇ كاپىر ھەم دىندىن يانغۇچى(مۇرتەد) .

كىچىك شىرىك بىر ئادەمنى ئىسلام يولىدىن چىقىرىۋەتمەيدۇ ، بەلكى ئۇ ئىھتىمال بىر مۇسۇلماندىن سادىر بولىدۇ ، لىكىن ئۇ يەنىلا ئىسلامدا تۇرىۋېرىدۇ ؛ بىراق ئۇنى قىلغۇچى چوڭ خەتەردە بولىدۇ ، چۈنكى كىچىك شىرىك- چوڭ گۇناھ . ئىبنۇ مەسئۇد

مۇنداق دىگەن : ئاللاھنىڭ نامى بىلەن يالغان قەسەم قىلىشىم ، ئۇنىڭدىن باشقا بىرى بىلەن راست قەسەم قىلغىنىمدىن ياخشى . شۇڭلاشقا ئۇ ئاللاھتىن بۆلەك بىر نەرسە بىلەن راست قەسەم قىلىشنى (ئۇ كىچىك شىرك) ئاللاھنىڭ نامى بىلەن يالغان قەسەم قىلىشتىن ناچار ھېساپلىغان ، ھەمدە ھەممىگە مەلۇمكى ، ئاللاھ بىلەن يالغان قەسەم قىلىش بىر چوڭ گۇناھ . بىز ئاللاھتىن تاكى ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشكۈچە ، قەلبلىرىمىزنى دىنىدا مۇستەھكەم تۇرغۇزۇشنى سورايمىز ، ھەمدە ئۇنىڭ ئېززىتى بىلەن ئېزىپ كىتىشتىن ساقلىشىنى سورايمىز ، چۈنكى ئۇ - مەڭگۈ ھايات ، ئۆلمەيدىغان زاتتۇر ، بىراق جىن ۋە ئىنسانلار ئۆلىدۇ . ھەمدە ئاللاھ ياخشى بىلگۈچى ، ئەڭ دانا دۇر ، ھەممە نەرسىنىڭ ئاخىرقى قايتىشى ئۇنىڭ دەرگاھىدۇر .